

РОЗДІЛ 2 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 364.4:347.171]:31

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.22>

Андрій КОЛОСОК

кандидат економічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки, 13 просп. Волі, м. Луцьк, Україна, 43025

ORCID: 0000-0001-9167-5430

Scopus-Author ID: 36069569400

Web of Science Researcher ID: W-6262-2018

Бібліографічний опис статті: Колосок, А. (2022). Статистичний аналіз соціального захисту населення у територіальних громадах. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 152–158, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.22>

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Метою статті є аналіз соціального захисту населення в умовах територіальної громади та розробка рекомендацій щодо підвищення його ефективності на місцевому рівні.

У статті досліджено практичні аспекти соціального захисту населення у новостворених територіальних громадах. Проаналізовано доходи загального фонду місцевих бюджетів, виявлену позитивну тенденцію до збільшення фінансового ресурсу сільських територіальних громад, що позитивно впливає на їх здатність забезпечувати необхідний рівень соціального захисту населення. Детально розглянуто сільські Боратинську, Зимнівську, Колодяжненську та Луцьку міську територіальні громади Волинської області. На їх прикладі, досліджено особливості фінансування соціальної сфери та надання соціальних послуг у сільській та міській територіальних громадах.

Сформовано висновок, що децентралізація позитивно вплинула на соціальний захист населення, оскільки місцева влада краще розуміє наявні проблеми та раціональніше витрачає кошти на їх вирішення. Відмічено, що в соціальній сфері залишилась велика кількість досі не вирішених проблем.

Розроблено пріоритетні напрямки покращення ефективності соціального захисту населення у територіальних громадах: впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери; фінансування системи соціальних послуг на паритетних засадах; профілактика виникнення складних життєвих обставин; формування додаткових джерел доходів у місцеві бюджети для фінансування соціально важливих видатків; вдосконалення нормативно-правової бази соціальної сфери; покращення матеріально-технічного забезпечення фахівців з соціальної роботи; розмежування функцій між структурними підрозділами соціальної сфери, усунення дублювань та протиріч; організація постійного навчання, стажування та підвищення кваліфікації фахівців з соціального захисту.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в аналізі результатів діяльності місцевих органів соціального захисту населення та пошуку шляхів підвищення ефективності їх функціонування.

Ключові слова: соціальний захист, соціальна послуга, територіальна громада.

Andriy KOLOSOK

PhD in Economics, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Social Pedagogy and Pedagogy of Higher School, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13, Voli Avenue, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0001-9167-5430

Scopus-Author ID: 36069569400

Web of Science Researcher ID: W-6262-2018

To cite this article: Kolosok, A. (2022). Statystychnyi analiz sotsialnoho zakhystu naselennia u terytorialnykh hromadakh [Statistical analysis of social protection of the population in territorial communities]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 152–158, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.22>

STATISTICAL ANALYSIS OF SOCIAL PROTECTION OF THE POPULATION IN TERRITORIAL COMMUNITIES

The purpose of the article is to analyze the social protection of the population in the territorial community and develop recommendations for improving its effectiveness at the local level.

The article examines the practical aspects of social protection in the newly created territorial communities. Incomes to the general fund of local budgets are analyzed, the positive tendency to increase the financial resources of rural territorial communities is revealed, which has a positive effect on their ability to provide the necessary level of social protection. Activities of rural territorial communities in Boratyn, Zymne and Kolodiazhne as well as urban territorial community in Lutsk (Volyn Region) are considered in detail. Using their work as an example, the peculiarities of social sphere financing and provision of social services in rural and urban territorial communities are studied.

We came to the conclusion that decentralization has had a positive impact on social protection, as local authorities better understand the existing problems and allocate money more rationally on their solutions. It is noted that there are still a large number of unresolved issues in the social sphere.

Priority directions to improve the effectiveness of social protection of the population in territorial communities have been developed and they include the following suggestions such as introduction of the Unified information system in the social sphere; financing the social services system on a parity basis; prevention of difficult life circumstances; formation of additional sources of income in local budgets to finance socially important expenditures; improving the regulatory framework of the social sphere; improving financial and administrative support for social work professionals; division of functions between structural units of the social sphere, elimination of duplications and contradictions; organization of continuous training, internships and advanced training of social protection specialists.

Prospects for further research are seen in the analysis of the results of local social protection bodies and finding ways to improve their efficiency.

Key words: social protection, social service, territorial community.

Актуальність проблеми. В Україні проблеми соціального захисту населення набирають все більшої актуальності у зв'язку з складною соціально-економічною ситуацією в країні, обтяженою військовими діями та дестабілізуючим впливом світової економічної кризи викликаній розповсюдженням вірусної інфекції. Значно ускладнило ситуацію стрімке подорожчання природного газу, що спричинило значний ріст цін на продукти першої необхідності та житлово-комунальні послуги. Більшість населення України опинилось в складній фінансовій ситуації та потребує від держави субсидій чи інших видів соціальної допомоги. В умовах децентралізації відбувається перерозподіл фінансових потоків та адміністративних важелів, що частково перекладає відповідальність за соціальний захист населення на органи місцевого самоврядування в територіальних громадах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблем соціального захисту займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, Смирнова І. І., Лихошва О. Ю., Рак Н. В., Горієва Л. А. розглядали стан і проблеми соціального захисту населення на сучасному етапі розвитку України (Смирнова, 2020); Данилюк О. І. аналізувала фінансовий механізм реалізації соціального захисту (Данилюк, 2019); Сторонянська І. З., Гринчишин І. М., Дуб А. Р.

Хорга Й. досліджували вплив фіскальної децентралізації в Європі на розвиток соціального захисту (Сторонянська, 2019); Хоружий М. Є., Гбур З. В. вивчали соціальний захист державних службовців (Хоружий, 2021); Чічкань М. В. в основі сучасної системи соціального захисту вбачав загальнообов'язкове державне соціальне страхування (Чічкань, 2021).

Метою дослідження є аналіз соціального захисту населення в умовах територіальної громади та розробка рекомендацій щодо підвищення його ефективності на місцевому рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Якість соціального захисту та асортимент соціальних послуг в територіальних громадах значною мірою залежать від наявних фінансових ресурсів. В результаті адміністративно – територіальної реформи утворились як самодостатні громади так і такі що потребують дотацій. Хоча в загальному в результаті перерозподілу доходів від податків і зборів спостерігається зростання фінансової спроможності територіальних громад, в тому числі і в сільській місцевості.

Протягом останніх років держава намагається вирівняти диспропорції які виникли між доходами міських та сільських територіальних громад. Зокрема, доходи загального фонду обласних бюджетів у 2020 році в порівнянні з 2019 роком зросли на 2%; доходи районних бюджетів залишились майже без змін (49,2 %

у 2019 і 49,5 % у 2020 роках); доходи міських територіальних громад зазнали незначного спаду з 114,9 % до 100,8 %; проте спостерігається позитивна динаміка щодо доходів загального фонду бюджетів сільських територіальних громад: з 28,6 % до 54,0 % (рисунок 1).

За результатом адміністративно-територіальної реформи всього в Україні сформувалось 1470 територіальних громад, з них : 410 міських, 433 селищних, 627 сільських. У волинській області всього сформувалось 54 територіальні громади, з них : 11 міських, 18 селищних, 25 сільських.

Наведемо приклади успішного функціонування територіальних громад. В Боратинській територіальній громаді Волинської області проживає 18666 осіб на площі 282,7 км², у її складі 24 сільські населені пункти. Дана громада увійшла до списку найбагатших та найуспішніших територіальних громад в Україні. Зокрема, дана територіальна громада в 2018 році отримала надходжень (130 188 429 грн.) більше аніж місто Нововолинськ (94 756 827 грн.), де на той час проживало 52 тисячі осіб. Така фінансова самодостатність громади спричинена значним числом зареєстрованих юридичних осіб-підприємців (192), та фізичних осіб-підприємців (585), а також сусіднім розташуванням з територіальною громадою міста Луцька. Значна частина надходжень поступає від відрахувань

ПДФО з функціонування ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна Лу», на якому офіційно працює шість тисяч працівників (Децентралізація дає можливості, 2022).

Фінансова самодостатність Боратинської ТГ забезпечує формування соціальної інфраструктури, зокрема діють дев'ять фельдшерських пунктів, медична амбулаторія, розрахована на обслуговування десяти тисяч осіб. В амбулаторії на безкоштовній основі можливо зробити загальні аналізи, отримати консультацію сімейного лікаря, наявний стаціонар на шість ліжок, операційний блок, кабінет гінекологічного огляду, спеціалізоване приміщення для щеплень. В установі є власний апарат ультразвукової діагностики, проводять фізіологічні процедури, зокрема, ультрависокочастотну терапію, інгаляції, тощо.

Боратинська громада здійснює постійне інвестування фінансових ресурсів в соціальні проекти. Так, на території громади працюють три дошкільні навчальні заклади та п'ять закладів загальної середньої освіти, чотири клуби, три бібліотеки. Особливої уваги заслуговує боратинський спорткомплекс площею 4,9 гектара на якому розміщені футбольні поля, бігові доріжки, тенісні корти, ставок, волейбольна і баскетбольна площадки.

У 2020 році загальні доходи бюджету Боратинської ТГ склали 159 470 200 грн., що на

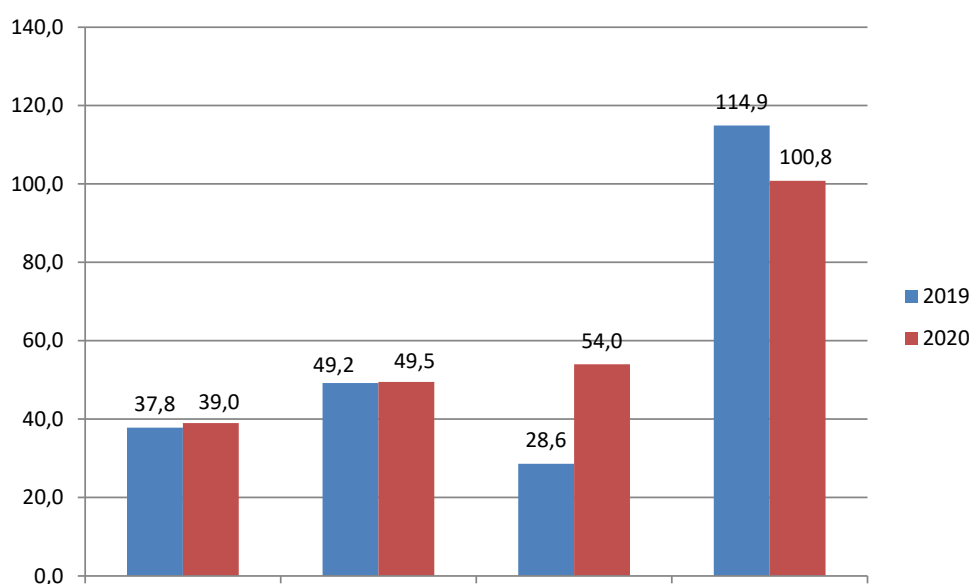

Рис. 1. Доходи загального фонду місцевих бюджетів у 2019-2020 роках, млрд. грн.

(Децентралізація дає можливості, 2022)

11,3 % менше чим у 2019 році, що пов'язано із зменшенням обсягу медичної субвенції, зменшенням обсягом доходів від податку на доходи фізичних осіб, через нестабільну роботу бізнесу в умовах карантину, а також через зміну реєстрації двох підрозділів ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна Лу» (Боратинська сільська рада, 2022).

В порівнянні з попереднім роком (2019), спостерігається позитивна тенденція зростання надходжень з акцизного податку на 4 490,5 тис. грн. (+86,5 %); з податку на нерухоме майно на 616,3 тис. грн. (+32,7 %); з плати за землю на 213,6 тис. грн. (+5,4 %); з єдиного податку на 1 692,4 тис. грн. (+27,2 %). Цікавим є факт зростання доходів від надання адміністративних послуг, зокрема вони зросли на 147,2 тис. грн. у 2020 році в порівнянні з 2019 роком. В цілому, бюджет не є дотаційним, понад 20 % своїх доходів громада перераховує до державного бюджету (Боратинська сільська рада, 2022).

У структурі адміністрації Баратинської ТГ функціонує служба у справах дітей, сім'ї та соціального захисту населення, у складі якої є два фахівці із соціальної роботи.

На фінансування соціально-культурної сфери в 2020 році виділено 70118,3 тис. грн., що становить 85,6 % від запланованого об'єму

видатків. Зокрема, на фінансування освіти виділено 47905,4 тис. грн. (33,3%); охорони здоров'я – 1385,0 тис. грн. (0,9 %); на соціальний захист та соціальне забезпечення населення – 879,4 тис. грн.(0,6 %); на культуру ф мистецтво – 2302,9 тис. грн.(1,6 %); фізичної культури і спорту – 1027,1 тис. грн. (0,7 %); житлово-комунальне господарство – 5745,2 тис. грн. (4 %); інша діяльність – 157,4 тис. грн. (0,1%); міжбюджетні трансфери – 50661,7 тис. грн. (35,2%). В цілому на фінансування зазначених напрямів в 2020 році виділено на 3493,2 тисячі грн. більше чим в 2019 році (рисунок 2.2).

У Зимнівській територіальній громаді Волинської області проживає 10050 осіб на площі 309,1 км², у її складі 30 сільських населених пункти. Наявний один заклад первинної медичної допомоги. Станом на перший квартал 2021 року доходи загального фонду на одного мешканця складають 695 грн., а видатки – 1970 грн., тобто рівень дотаційності бюджету громади складає 34 %. Незважаючи на це, Зимнівській територіальна громада розвивається та забезпечує необхідний рівень соціального захисту (Зимнівська громада, 2022).

Зокрема, в громаді функціонує центр надання адміністративних послуг, філіали якого розміщені у селах Зимне, Льотниче та Хобул-

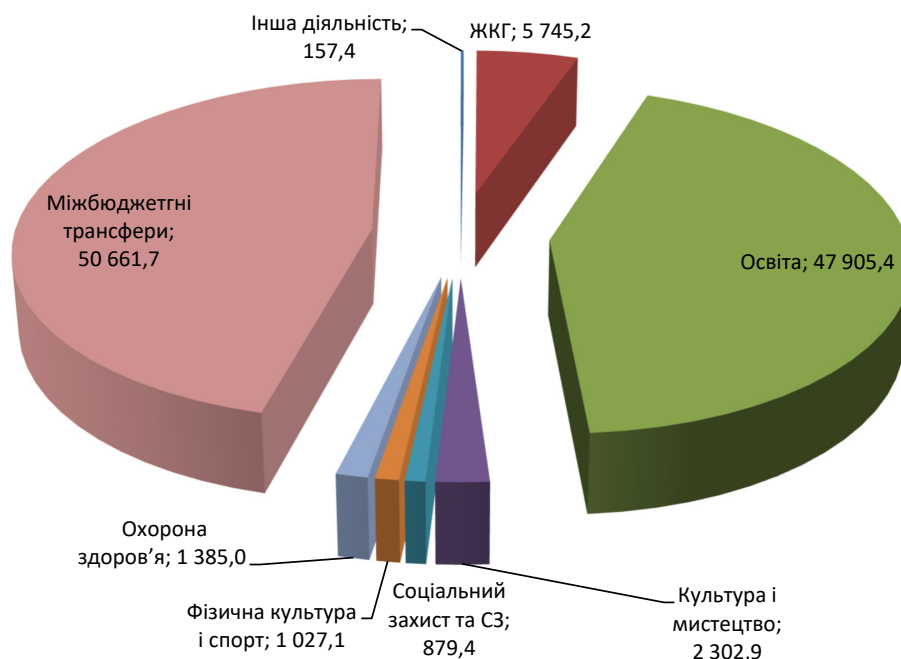

Рис. 2. Структура видатків загального фонду бюджету Боратинської територіальної громади у 2020 році, тис. грн.

(Боратинська сільська рада, 2022)

това, який окрім якісного надання адміністративних послуг забезпечує громаду додатковим доходом (в 2016 – 186 тис. грн., в 2017 – 80 тис. грн.). Відділ соціального захисту населення складається з двох чоловік та активно працює по налагодженню ефективного надання соціальних послуг.

На території Зимнівської територіальної громади працює Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Володимир-Волинського району, який обслуговує мешканців громади, які опинилися в складних життєвих обставинах. Окрім того, в селі Лютниче завдяки проекту Світового банку та Міністерства соціальної політики відкрили сектор соціального захисту. Зимнівська ТГ стала першою територіальною громадою у Волинській області, де реалізовано такий проект. Завдяки новому сектору мешканці громади можуть отримувати усі соціальні послуги на місці. В найблищій перспективі передача на баланс громад територіального центру соціального обслуговування, будівництво майданчика для реабілітації людей з інвалідністю та учасників ООС (Зимнівська громада, 2022).

У Колодяжненській територіальній громаді Волинської області проживає 8345 осіб на площі 464,4 км², у її складі 7 сільських населених пункти, функціонують три заклади первинної медичної допомоги. У першому кварталі 2021 року доходи загального фонду на одного мешканця складають 803 грн., а видатки – 2114 грн., тобто рівень дотаційності бюджету громади складає 32 % (Децентралізація дає можливість, 2022).

В складі Колодяжненської територіальної громади працює ЦНАП, в структурі якого працює головний спеціаліст з питань соціального захисту. Окрім того питаннями надання соціальних послуг займається відділ соціального захисту населення. В громаді затверджена «Програма соціального захисту населення», якою передбачений додатковий соціальний захист її мешканців. Зокрема, надається одноразова матеріальна допомога особам, яких зарахували на військову службу за контрактом, або членам їх сімей у розмірі 5000 грн.; виплачується щомісячна допомога у сумі 200 грн. учасникам УОН-УПА; щомісячна допомога у сумі 200 грн. матерям, діти яких загинули в Афганістані; купляються продуктові набори

до Пасхальних свят самотнім малозабезпеченим жителям (Колодяжненська громада, 2022).

Луцька територіальна громада Волинської області утворилася у 2020 році шляхом об'єднання міста Луцька і десяти селищних рад, із загальною кількістю населення 240 тисяч осіб. Даний контингент осіб обслуговує департамент соціальної політики Луцької міської ради. В його складі функціонують філії у селах Прилуцьке, Жидичин, Забороль, Боголюби, Княгининок а також Територіальний центр соціального обслуговування.

У структурі територіального центру соціального обслуговування є наступні відділення: соціально-психологічних послуг, організації надання адресної натуральної та грошової допомоги, денного перебування та чотири відділення соціальної допомоги вдома.

На перше січні 2021 року Територіальний центр соціального обслуговування обслуговує 3445 осіб. За 2020 рік структурні підрозділи територіального центру надали 263184 різні соціальні послуги 4235 особам. До переліку осіб, котрі отримали послуги територіального центру відносяться: самотні старшого віку, особи із інвалідністю (після вісімнадцяти), особи, які через різні обставини, перебували у скруті та звернулись з відповідною заявою до міськвиконкому, особи, що перемістились з східного регіону держави, учасники ООС і члени їх родин, особи без постійного місця проживання.

У 2020 році, працівниками терцентру було забезпечено подання 539 заяв на призначення ДСД самотнім пенсіонерам, яким виповнилося вісімдесят і більше років, з контингенту осіб, що обслуговуються в Луцькій територіальній громаді.

В громаді впроваджується Державний стандарт догляду вдома. Зокрема, за 2020 рік, переглянуто індивідуальні плани надання соціальних послуг 76 одержувачам, розглянуто та задоволено 165 звернень щодо отримання соціальних послуг по догляду вдома. Всього за даний період відділення соціальної допомоги вдома обслужило 1139 осіб. Ведеться робота по впровадженню Державного стандарту соціальної адаптації, згідно його вимог переоформлено усі пакети документів необхідні для денного перебування підопічних, зокрема у 2020 році таку послугу надано 1496 особам.

Висновки. Система соціального захисту в новостворених територіальних громадах перебуває у стадії формування. З одного боку вона перейняла проблеми старого територіального устрою, а з іншого виникли нові проблеми спричинені децентралізацією. На наш погляд, аби покращити ефективність соціального захисту у територіальних громадах необхідно :

Впровадити Єдину інформаційну систему соціальної сфери, що передбачає занесення в реєстр всіх державних та приватних надавачів соціальних послуг, а також контингенту, що обслуговується. Це дасть змогу коректно прогнозувати видатки на соціальне обслуговування, допускати до тендерів в «Прозого» приватних надавачів соціальних послуг, покращить співпрацю між всіма структурами соціальної сфери.

Здійснювати фінансування системи соціального захисту на паритетних засадах, залучати не лише державний та місцевий бюджети а й грантові кошти на умовах співфінансування. Залучення іноземних благодійних, грантових чи приватних коштів у соціальну сферу є загальноприйнятною практикою у всьому світі. В Україні даний напрямок розвинений слабо і має великі резерви за правильної політики органів влади.

Забезпечити максимальне обстеження соціальними працівниками можливих проблемних сімей чи осіб, вести профілактику виникнення складних життєвих обставин. Саме профілактичні заходи повинні стати в основі соціальної роботи, адже лише вони можуть вплинути на зменшення контингенту осіб, що потребують допомоги, мінімізувати конфлікти та їх наслідки.

Передати додаткові джерела доходів у місцеві бюджети для фінансування соціально важливих видатків (акцизний збір, ПДФО, тощо). Адже після децентралізації на місцеві бюджети ліг додатковий тягар по фінансуванню соціальної сфери, але не у всіх новоутворених територіальних громадах є наявні фінансові ресурси для цього. Зокрема не у всіх громадах є магазини, що торгують підакцизними товарами у великих об'ємах, не у кожній громаді є великі підприємства із значною кількістю працівників, з яких відраховується ПДФО. Тому необхідно крім дотаційного вирівнювання бюджетних диспропорцій передбачити інші шляхи доходів:

плата за землю, нерухомість, транспортний збір тощо...

Покращити матеріально-технічне забезпечення фахівців з соціальної роботи. Зокрема, надзвичайно важливим є закупівля засобів індивідуального захисту у зв'язку з пандемією коронавірусу, пріоритетним залишається питання купівлі необхідних транспортних засобів: велосипедів, електроскутерів, спеціалізованих автомобілів тощо...). Частково цю ситуацію може поправити надання соціальних послуг на платній основі.

Вдосконалити нормативно-правову базу у соціальній сфері. Нині, фахівці з соціального захисту керуються у своїй роботі великою кількістю громіздких законів та підзаконних актів, що потребує багато часу на вивчення та відволікає від основної діяльності. Потребує законодавчого закріплення обов'язковості наявності посади фахівця з соціальної роботи у сільських громадах. Оскільки за обмеженості фінансового ресурсу у багатьох громадах їх або не має, або замала кількість.

Чітко розмежувати функції між структурними підрозділами соціальної сфери, усунути дублювання, протиріччя, бюрократичні перепони. Надзвичайно важливо забезпечити оперативність реагування місцевими соціальними службами на наявні звернення. До прикладу, іноді поки інформація про конфлікт в сім'ї доходить через бюрократичну вертикаль до фахівців соціальної роботи, то в сім'ї вже настає мир і злагода. Тому необхідно прискорити документообіг між держструктурами, або надати можливість прямого звернення до відповідної служби для негайного реагування.

Запровадити постійне навчання, стажування та підвищення кваліфікації фахівців з соціального захисту як на базі вітчизняних закладів так і зарубіжних, аби надати їм можливість засвоювати та використовувати передові технології соціального обслуговування та залагодження конфліктів.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в аналізі результатів діяльності органів соціального захисту населення та пошуку шляхів підвищення ефективності їх функціонування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боратинська сільська рада. URL : <https://www.boratyn.ukrainia.org.ua/> (дата звернення: 12.01.2022).
2. Данилюк О. І. Соціальний захист населення та фінансовий механізм його реалізації. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.50> (дата звернення: 18.01.2022).
3. Департамент соціальної політики Луцької міської ради. URL : <http://www.social.lutsk.ua/infstend.php> (дата звернення: 15.01.2022).
4. Децентралізація дає можливості. URL : <https://decentralization.gov.ua/about> (дата звернення: 13.01.2022).
5. Зимнівська громада. URL : <https://zymnivska-gromada.gov.ua/> (дата звернення: 10.01.2022).
6. Колодязненська громада. URL : <http://kolodyazhne.gromada.org.ua/> (дата звернення: 14.01.2022).
7. Смирнова І. І., Лихошва О. Ю., Рак Н. В., Горієва Л. А. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 3(61). С. 205–212. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3\(61\)-205-212](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3(61)-205-212) (дата звернення: 18.01.2022).
8. Сторонянська І. З., Гринчишин І. М., Дуб А. Р., Хорга Й. Фіскальна децентралізація в Європі в контексті розвитку соціального захисту. *Економічний часопис-XXI*. 2019. № 175 (1-2), С. 24–28. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V175-04> (дата звернення: 16.01.2022).
9. Хоружий М.Є., Гбур З.В. Соціальний захист державного службовця. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13-14. С. 103–109. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.13-14.103> (дата звернення: 18.01.2022).
10. Чічкань М.В. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування як основа сучасної системи соціального захисту в Україні. *Право і суспільство*. 2021. №1. С. 106–110. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.1.17> (дата звернення: 18.01.2022).

REFERENCES:

1. Boratynska silska rada [Boratyn village council]. (n.d.). boratyn.silrada.org. Retrieved from <https://boratyn.silrada.org/> [In Ukrainian].
2. Danyliuk, O. I. (2019) Sotsialnyi zakhyst naseleння ta finansovyi mekhanizm yoho realizatsii [Social protection of population and financial mechanism of its realization]. *Efektivna ekonomika – Efektivna ekonomika*, 5. Retrieved from DOI: 10.32702/2307-2105-2019.5.50 [in Ukrainian].
3. Departament sotsialnoi polityky Lutskoi miskoi rady [Department of Social Policy of Lutsk City Council]. (n.d.). social.lutsk.ua. Retrieved from <http://www.social.lutsk.ua/infstend.php> [In Ukrainian].
4. Detsentralizatsiia daie mozhlyvosti [Decentralisation]. (n.d.). decentralization.gov.ua. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/about> [In Ukrainian].
5. Zymnivska hromada [Zymniv community]. (n.d.). zymnivska-gromada.gov.ua. Retrieved from <https://zymnivska-gromada.gov.ua/> [In Ukrainian].
6. Kolodiazhnenska hromada [Kolodyazhne community]. (n.d.). kolodyazhne.gromada.org.ua. Retrieved from <http://kolodyazhne.gromada.org.ua/> [in Ukrainian].
7. Smyrnova, I. I., Lykhoshva, O. Yu., Rak N. V., & Horiieva L. A. (2020). Sotsialnyi zakhyst naseleння na suchasnomu etapi: stan i problemy v Ukraini [Social Protection of the Population at the Present Stage: State and Problems in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbass*. 3(61), 205-212. Retrieved from DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3\(61\)-205-212](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3(61)-205-212) [in Ukrainian].
8. Storonianska, I. Z., Hrynychyshyn, I. M., Dub, A. R., Horga, I. (2019). Fiskalna detsentralizatsiia v Yevropi v konteksti rozvytku sotsialnoho zakhystu [Fiscal decentralization in Europe in the context of social protection development]. *Ekonomichnyi Chasopys-XXI – Economic Annals-XXI*. 175 (1-2), 24-28. Retrieved from DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V175-04> [in Ukrainian].
9. Khoruzhyi, M. Ye., & Hbur, Z. V. (2021). Sotsialnyi zakhyst derzhavnogo sluzhbovtisia [Social protection of civil servants]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*. 13-14, 103-109. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.1.17> [in Ukrainian].
10. Chichkan, M. V. (2021). Zahalnoobov'iazkove derzhavne sotsialne strakhuvannya yak osnova suchasnoi systemy sotsialnoho zakhystu v Ukraini [Compulsory state social insurance as a basis for modern system of social protection in Ukraine]. *Pravo i suspilstvo – Law and Society*, 1, 106-110. Retrieved from DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.1.17> [in Ukrainian].